

KOMMUNISTLIKKU NOORSOÜHINGUSSE ASTUJALE

K. HALLIK

**PILK
LÄBIKÄIDUD
TEELE**

„KOMMUNISTLIKKU NOORSOOÜHINGUSSE ASTUJALE“

K. HALLIK

PILK LÄBIKÄIDUD TEELE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

TALLINN 1962

Igäühele jääb alatiseks meelde päev, millal ta võeti vastu Kommunistlikku Noorsooühingusse. See on p'dulik ja erutav päev. Sinu ümber on seltsimehed ja sa tajud, et kuulud nüüd 19-miljonilisse noorte leninlaste perre.

43 aasta jooksul on Kommunistlikus Noorsooühingus saanud oma esimese karastuse üle 70 miljoni nõukogude inimese. Kommunistlike noorte tänane põlvkond on Oktoobrirevolutsiooni päevil karastunud vanemate vendade suurepärase võitlustsioonide pärija.

Leninliku komsomoli kangelasliku ajaloo loomisest on osa võtnud meie kodumaa kõigi rahvaste esindajad. Oma osa on sellesse ajaloosse andnud ka eesti noorsugu.

Käesoleva brošüüri eesmärgiks on anda Kommunistlikku Noorsooühingusse astuvatele noortele lühike ülevaade sellest, kuidas eesti kommunistlike noorte vanema põlvkonna esindajad võitlesid nõukogude võimu eest, meie kodumaa vabaduse eest ja kuidas nad on aidanud rajada uut, nõukogulikku elu.

Brošüüri koostamisel on kasutatud ajakirjanduses ilmunud materjale ning mälestuste kogumikke «Karastumine» ja «Võitluse radadel», samuti «Ülevaadet Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost», Eesti NSV ajalugu ja M. Esseri kirjutist «Eesti kommunistlike noorsoo-organisatsioonide internatsionaalsetest sõprussidemetest aastail 1920—1930».

AUTOR

kuvit

NEMAD VÕITLESID NÕUKOGUDE VÕIMU EEST

1917. aasta on meie sotsialistliku kodumaa sünniaastaks. Sellel aastal algas miljonite inimeste jaoks uus elu. Eesrindlikule noorsoole tõi see aasta kaasa võitluse tsarismi ja kodanluse võimu vastu. Venemaa töötavad noored aitasid kommuniste, töölisi ja talupoegi nende võitluses nõukogude võimu eest. Esmakordselt Venemaa ajaloos hakkas töötav noorsugu kujunema organiseeritud jõuks. Noorte püüd lüüa kaasa tööliklassi ja talurahva üritusele leidis väljenduse esimeste töötavate noorte organisatsioonide loomises. Juba 1917. aasta juuni alguses hakkas tegutsema Tallinna Sotsiaaldemokraatlik Noorte Klubi. See esimene eesti sotsialistlik noorte organisatsioon töötas kohaliku parteiorganisatsiooni juhtimisel ja võttis aktiivselt osa bolševike võitlusest kodanliku Ajutise Valitsuse vastu.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu suurenes töölisnoorsoo osa veelgi. Tallinna Sotsiaaldemokraatlik Noorte Ühendus (Sotsiaaldemokraatliku Noorte Klubi nimetus muudeti pärast VSDB(b)P VI kongressi) moodustas vabrikutes ja tehastes noorte organisatsioone. Ta hakkas välja andma

ajakirja «Noor Sotsialist». 1917. aasta sügisel loodi sotsiaaldemokraatlikud noorteühingud ka Tartus, Narvas, Haapsalus, Aseris ja Kundas. Tallinna organisatsiooni kuulus 700 liiget, Narvas oli 400 liiget ja teistes organisatsioonides kokku üle 500 liikme. Algul tegutsesid need organisatsioonid üksteisest lahus, ilma ühtsete programmiliste ja organisatsiooniliste alusteta. Seetõttu kerkiski päevakorda üle-eestimaalise proletaarse noorsoo organisatsiooni loomine. Bolševike partei algatusel kutsutigi kokku noorsoo-organisatsioonide kongress, mis toimus Tallinnas 17.—18. veebruarini 1918. aastal. Kongress otsustas ühendada siiani eraldi tegutsenud sotsiaaldemokraatlikud noorte organisatsioonid ja luua ülemaaline töölisnoorsoo-organisatsioon. Tallinna delegaatide ettepanekul nimetati organisatsioon Põhja-Balti (Eesti) Kommunistlikuks Noorsoo Liiduks. Kongress otsustas juhinduda oma tegevuses bolševike seisukohtadest.

Kommunistliku Noorsoo Liidu liikmed astusid hulgaliselt Punakaarti, abistasid maatöölisi nõukogude loomisel ja mõisate ülevõtmisel, aitasid vabrikuis ja tehastes töölistekontrolli sisse seada.

Juba mõne päeva pärast algas Saksa vägede pealetung. Noorel Punakaardil tuli pidada raskeid lahinguid okupantidega. Koos kommunistide ja vanemate töölistega läksid Nõukogude Vabariiki kaitsma ka paljud Kommunistliku Noorsoo Liidu liikmed. Noored punakaartlased käitusid juba esi-

mestes lahingutes kangelastena. 23. veebruaril 1918. aastal oli Keila lähedal üks Punakaardi raskemaid lahinguid sakslaste vastu. Ebavõrdses võitluses langesid noored patrioodid Alice Tisler, Eduard Tiitsen, Harald Telliskivi, Villem Rundstück, Jaan Lükki jt.

Eesti kommunistlikud noored peavad kalliks oma esimeste organisatsioonikaaslaste mälestust. Igal Nõukogude armee aastapäeval toimub endisel lahingupaigal, mälestusmärgi juures Tallinna ja Keila noorte miiting.

Paljude esimeste eesti kommunistlike noorte lahingutee viis neid Idarindele, samuti võitlusse Denikini, Judenitši ja Wrangeli jõukude vastu. Õlg õla kõrval venelaste, ukrainlaste, valgevenelaste ja teiste meie maa rahvaste esindajatega võitlesid nad esimese tööliste ja talupoegade riigi eest.

Saksa okupatsioon lasus raske ikkena eesti töötaval rahval. Sõjast niigi laastatud maalt pumbati välja viimane. Kiiresti taastati eesti talurahva ammuste rõhujate, balti mõisnike privileegid. Õppetöö kesk- ja kõrgemates koolides võis toimuda ainult saksa keeles. Eesti kodanlus töötas käsikäes okupantidega ja terroriseeris nõukogude võimu pooldajaid.

Eesti töötav rahvas eesotsas kommunistidega jätkas võitlust. Punaarmee valmistus okupeeritud alade vabastamiseks. Tallinnas, Tartus, Narvas ja mujal toimus hulgaliselt tööliste streike ja väl-

jaastumisi okupantide ja kodanlike natsionalistide poliitika vastu.

1918. aasta sügisel algasid lahingud Eesti vabastamise eest. Esimesena vabastati Narva linn. 29. novembril 1918 kuulutati välja Eesti nõukogude vabariik, mida nimetati Eesti Tööraha Kommuuniks. 1919. aasta alguseks oli suur osa Eesti territooriumist vabastatud.

Noorsugu võttis aktiivselt osa võitlusest kontr-revolutsiooni vastu. Vabastatud aladel taastati noorsoo-organisatsioonide tegevus. Nii toimus Tartus 5. jaanuaril 1919. aastal noorte koosolek, kus esines VKNÜ I kongressi delegaat ning VKNÜ Keskkomitee liige Pjotr Smorodin. Koosolekust osavõtjad olid solidaarsed Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu I kongressi seisukohadega ja moodustasid Tartu Kommunistlike Noorte Ühingu, mille esimeheks valiti energiline noor kommunist Karl Johanson, kes hiljem valgekaartlaste poolt mõrvati.

Kodanlik Eesti valitsus, kellel puudus rahva toetus võitluses Punaarmee vastu, pöördus abipalvetega lääneriikide poole. Inglise-ameerika-prantsuse imperialistid toetasid meeeldi kodanlike natsionaliste, et muuta Balti riike Nõukogude Venemaa vastase võitluse platsdarmiks. Olles vaenlaste poolt igast küljest piiratud, ei suutnud Nõukogude riik kõiki oma piire kaitsta. Nii läks eesti kodanlusel korda end lääne imperialistide täakide toetusel võimule upitada.

Pääses valla ohjeldamatu valge terror. Kodanlus uputas verre Saaremaa töörahva ülestõusu 1919. aasta veebruaris, ta õiendas metsikult arveid Tartu tagavarapolgu noorte sõduritega, kes keeldusid võitlemast oma klassivendade vastu. Saaremaa ja kõik eesti kommunistlikud noored peavad kalliks tulihingeliste saare noorte Maria Ellami ja Aleksander Tihu mälestust, kelle käitumine neil rasketel päevadel oli kommunistlike noorte esimese põlvkonna mehisuse, klassiteadlikkuse ja piiritu kodumaa-armastuse väljenduseks.

Kommunistliku Partei eesti organisatsioonid hakkasid organiseerima rahva seas võitlust rahu sõlmimise eest Nõukogude Venemaaga. Rahvusvahelise töölisliikumise loosung «Käed eemale Nõukogude Venemaast!» leidis igakülgset toetust ka eesti töötajate seas. Töölised nõudsid kodanlikult valitsuselt häbiväärse sõja lõpetamist. Eriti tähtsaks etapiks selles võitluses tuleb lugeda I üle-eestimaalist ametiühingute kongressi 1919. aasta augustis. Kongressi delegaadid nõudsid viivitamatult rahu sõlmimist. Vastuseks sellele nõudmisele areteeriti aktiivsemad delegaadid, neist 25 tapeti metsikult Irboska rabas. Tapetute seas olid omaaegsed aktiivsed kommunistlikust noorsooliikumisest osavõtjad Aleksander Pruul ja Harald Venikas.

Kuidas ka valgekaartlased ja lääne imperialistide poolt äraostetud eesti kodanlus ei märat-

senud, neil tuli töörahva nõudmistele järele anda. 1920. aasta veebruaris kirjutati alla Nõukogude Venemaa ja Eesti vahel sõlmitud rahu-
lepingule.

Kommunistliku Partei tegevus kodanlikus Eestis oli keelatud, ta töötas pöranda all. Omistades tööle noorsoo hulgas suure tähtsuse, suunas Kommunistlik Partei sellele tööle noori andekaid partei liikmeid. Samal ajal hakkas Kommunistlik Partei ettevalmistusi tegema töötava noorsoo poliitilise organisatsiooni loomiseks. Selle töö tulemusena moodustati 5. detsembril 1920 Üle-eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing, mille asutamiskongress võttis omaks Kommunistliku Internatsionaali programmi ja taotles ühinemist Kommunistliku Noorsoo Internatsionaaliga. Noorproletaarlaste Ühingu juhatuse esimeheks sai noor kommunist Arnold Sommerling, esimehe abiks valiti Hendrik Allik. Ühingu aktivistidena tegutsesid praegu vabariigis hästi tuntud inimesed, nagu seltsimehed Erich Tarkpea, Oskar Sepre, Anton Vaarandi, Olga Lauristin ja teised.

Ühing tegi suurt poliitilist tööd töölis-, maa- ja õppiva noorsoo seas, mille tulemusena tema autoriteet kiiresti kasvas.

Noorproletaarlaste Ühingu kiire kasv ja aktiivne tegevus viis kodanluse ärevusse. Et ühingu hoopi anda, pandi 1921. aasta aprillikuu keskpaiku toime ühingu rüüstamine. Paljud ühingu aktiivsemad liikmed areteeriti ja mõis-

teti «115 protsessis» mitmesugusteks tähtaegadeks vanglasse. Ühingu esimehele Arnold Sommerlingile määrati kümme aastat. Tal õnnestus sunnitööst pääseda vaid selle tõttu, et ta Nõukogude valitsuse ettepanekul ühe eesti valgekaartlase vastu välja vahetati. Vabadusse jäänud noorproletaarlasi kiusati igati taga.

Noorproletaarlaste Ühingu sulgemisega võeti eesti töötavatel noortel võimalus legaalselt organiseeruda. Kuid noori see ei heidutanud, nad hakkasid otsima võimalusi töö jätkamiseks.

EKP II kongressi otsuse kohaselt loodi nüüd illegaalselt tegutsev Eestimaa Kommunistlik Noorsooühing.

Partei suunas noorsootööle suurte kogemustega kommunisti Jaan Kreuksi, kes sai EKNÜ Keskkomitee sekretäriks. Jaan Kreuksil oli suur autoriteet eesti kommunistide seas. Kartmatu võitleja, lõpuni ustav tööliklassi üritusele, väsimatu töös ja tähelepanelik seltsimeeste vastu — niisugusena mäletavad Jaan Kreuksi need, kes temaga koos töötasid. Ta oli EKP Keskkomitee ja Keskkomitee Poliitbüroo liige, samuti Kommunistliku Internatsionaali IV ning Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali III kongressi delegaat.

Põrandaalused kommunistlike noorte grupid loodi linnades, suuremates tööstusettevõtetes ja mõnedes õppeasutustes. Kasutades illegaalset ajakirjandust, ametiühinguorganisatsioone ja

noorte isetegevusringe, tegid kommunistlikud noored partei ülesandel suurt tööd töörahva ühise väerinde heaks. EKNÜ võitles aktiivselt töötava noorsoo majanduslike ja poliitiliste õiguste laiendamise eest. Kommunistliku Noorsooühingu mõju noorsoo hulgas laienes ka töölisnoorsoo konverentside, «ilmalike leeride» ja teiste taoliste ürituste kaudu.

1922. aasta septembri algul toimus Harjumaal Peningi vallas Võisilma talus EKNÜ I kongress.

Tänapäeval on komsomolikongressid kogu noorsoo tähelepanu keskpunktis. Kongressi delegaatidest, nende sõnavõttudest ja ettekannetest kirjutatakse ajalehtedes, räägitakse raadios. Noored sõidavad kongressile kui suurele pidulikule sündmusele.

Komsomoliorganisatsiooni esimene kongress toimus aga hoopis teisiti. Nagu jutustavad selle delegaadid seltsimehed Oskar Sepre, Erich Tarkpea, Alma Vaarman ja Vladimir Kangur, toimus esimene kongress suure saladuskatte all. Et mitte tähelepanu äratada, kogunesid delegaadid 1—2 kaupa kõrvalisi teid mööda, jala. Need delegaadid, kes polnud elukutselised revolutsionäärid, olid kongressil maskides. Seda ettevootusabinõu oli vaja selleks, et vältida vähimatki sissekukkumist.

Nagu kogu EKNÜ tööd nii innustas ja juhtis ka kongressi tööd Eestimaa Kommunistlik Partei.

kelle esindajana võttis kongressist osa Jaan Anvelt. Kongress võttis vastu tähtsad otsused edaspidiseks tööks noorsoo hulgas. Kongressi delegaadid saatsid tervitustelegrammi rahvusvahelise proletariaadi juhile Vladimir Iljitš Leninile.

Eesti kodanlus püüdis kasvavat töölisliikumist repressioonide ja terroriga maha suruda. Kodanliku kaitsepolitsei ohvriks langes eesti töölisliikumise juht Viktor Kingissepp. Raske kaotus tabas ka EKNÜ-d. Provokaatori relvalask lõpetas 1923. aasta märtsis kartmatu revolutsionääri, EKNÜ Keskkomitee sekretäri Jaan Kreuksi elu. Vanglates istusid Johannes Lauristin, Vilhelmine Klementi, õed Telmanid ja kümned teised väljapaistvad noorsooliikumise juhid.

Ka vanglasse sulgemine ei murdnud noori kommuniste. Suurepäraseks näiteks sellest on Villu (nii kutsuti Vilhelmine Klementit) kangelaslik käitumine ja võitlus vanglavõimude vastu. Kuigi Villu eluküünalustus kustus vanglamüüride vahel, oli tema mehisus teistele eeskujuks ja innustuseks. Noored revolutsionäärid löid keerulisi teid mööda sidemeid vabaduses viibivate seltsimeestega, õppisid ning jätkasid vabanedes taas võitlust.

Kui Kommunistlik Partei valmistas ette töölisi relvastatud ülestõusuks 1924. aastal, olid kommunistide esimesteks abalisteks kommunistlikud noored. Nad aitasid levitada lendlehti, kuulusid

tööliste relvastatud võitlussalkadesse, olid sageli nende salkade organiseerijaiks. Kommunistliku noorsooliikumise kasvandikud Arnold Sommerling, Rudolf Pälson, Georg Kreuks, Johannes Alliksoo, samuti Johannes Kuuskmann ja Aleksander Kõrgemaa olid ülestõusu komandöride seas. Kodanlus uputas 1. detsembri ülestõusu verre. Sajad kommunistlikud noored langesid eba-võrdseis lahinguis ja hukkusid kodanlike timukate käe läbi. See andis EKNÜ-le raske hoobi.

Kommunistide abiga õnnestus Kommunistlikul Noorsooühingul siiski oma ridu koondada. Partei juhtnõõride kohaselt rajatud Töölisspordiliit, Töölisnoorte Ühing ja pahempoolsete ametiühingute noortekomisjonid olid nendeks legaalselt proletaarse noorsoo organisatsioonideks, kus töötasid kommunistlikud noored. Tuli pidada ägedat võitlust kodanlike noorsoo-organisatsioonidega, kes püüdsid kõigi vahenditega oma mõju töötava noorsoo hulgas laiendada.

1929.—1933. aasta majanduskriis, millega kaasnes ka Eestis massiline tööpuudus, 1934. aasta fašistlik riigipööre Eestis, millele järgnes kõigi progressiivsete organisatsioonide sulgemine ja demokraatlike vabaduste likvideerimine, aitasid paljudel noortel õigesti mõista kapitalismi röövli-palet. Ametlike andmete järgi oli 1938. aastal tööbörstil registreeritud 25 000 töötut. Ainuüksi Tallinnas oli «Ühisabi» andmete kohaselt 3000 15—22-aastast töötut. 10—12-aastased lapsed

pidid karjastena taludes ülalpidamist teenima. Tavaliseks nähtuseks oli see, et raske suvetöö pikenes oktoobrikuuni, nii et paljudel õpilastel tuli kuni kuu aega õppetööle hiljaks jääda, kevaditi aga sageli enne õppeaasta lõppemist «karjakinraliks» minna.

Põrandaaluse töö rasketel aastatel oli eesti kommunistlikel noortel moraalseks toeks sõprus teiste maade kommunistlike noorsoo-organisatsioonidega. EKNÜ kuulus Kommunistlikku Noorsoo Internatsionaali. Selle istungeist ja kongressidest osa võtnud eesti kommunistlikud noored puutusid kokku paljude noorsoo-organisatsioonide esindajatega, omandasid kogemusi edasiseks tööks. 1921. aastal loodi Internatsionaali Täitevkomitee Balti Büroo, kelle ülesandeks oli koordineerida Baltimaade põrandaaluste kommunistlike noorsoo-organisatsioonide tegevust. 1922. aasta algul toimus Büroo korraldusel Läti, Leedu ja Eesti kommunistlike noorsooühingute põrandaalune konverents.

Loomulikult oli sidepidamine seotud suure riskiga. Sõidud Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali konverentsile ja Nõukogude Liitu võisid toimuda ainult illegaalselt, sageli varjunime all. Ka kirjavahetust tuli hoolikalt varjata.

Sellele vaatamata õnnestus luua küllaltki tihedad sidemed Eesti ja Nõukogude Liidu kommunistlike noorte vahel.

Alates 1926. aastast oli Pihkva oblasti kom-

somoliorganisatsioon EKNÜ šefiks. EKNÜ pidas oma šefiga salaja kirjavahetust, kinkis talle albumi, mis andis ülevaate EKNÜ tegevusest, ja punase lipu.

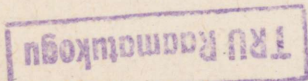
Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali 10. aastapäeva tähistamise ajal kirjastasid Leningradis elavad eesti kommunistlikud noored, kes olid põgenenud sinna kodanliku terrori eest, raamatu kommunistlikust noorsooliikumisest. Raamatu müügist saadud sissetulek anti EKNÜ toetusfondi. Samal ajal sõlmiti EKNÜ ja Pihkva komsomoliorganisatsiooni vahel revolutsioonilise võistluse leping, mis aitas tunduvalt kaasa EKNÜ tegevuse aktiveerimisele.

1930. aasta detsembris pühitses EKNÜ oma 10. aastapäeva (5. detsembril 1920. aastal loodi Üle-eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing). Leningradi kommunistlikud noored kinkisid sel puhul eesti kommunistlikele noortele lipu, mis anti pidulikult üle 5. detsembril EKNÜ esindajatele. Lasti välja ka rinnamärgid, mille müügist saadud sissetulek anti EKNÜ toetuseks. Koostöö ja sõprus nõukogude noortega oli EKNÜ jaoks eriti suure tähtsusega.

Pärast 1934. aastat lähenes Pätsi-Laidoneri klikk järjest enam fašistlikule Saksamaale. Eestis pääses lahti ohjeldamatu Nõukogude-vastane propaganda. Teatavaks vastukaaluks sellele laimule olid need kirjad ja raamatud, mida nõukogude kommunistlikud noored saatsid EKNÜ-le.

Eesti noorte huvi oma idanaabri vastu kasvas eriti pärast vastastikuse abistamise pakti sõlmimist Nõukogude Liidu ja Eesti vahel 1939. aasta septembris. Kuidas ka Eesti kodanlik valitsus püüdis pakti tingimuste täitmisest kõrvale pöi- gelda, ei julgenud ta siiski seda avalikult teha. Seda enam, et Eestis võttis järjest enam hoogu fašismivastane liikumine. Nõuti demokraatlikke vabadusi ning sõbralike majandus- ja kultuuri- sidemete sisseseadmist Nõukogude Liiduga. Ees- timaa Kommunistlik Partei võttis kursi fašistliku diktatuuri kukutamisele ja demokraatliku rahva- valitsuse moodustamisele. Ja kui Pätsi-Laidoneri klikk otsustas siiski «Balti nädala» läbiviimisega 1940. aasta juunis heita väljakutse rahva fašismi-vastasele võitlusele, sai töörahva kannatuse karikas ääreni täis. Rahvas nõudis demo- kraatliku valitsuse loomist, kes takistaks Eesti sõttakiskumist. 21. juunil katkestasid Tallinnas töö kõik tehased ja vabrikud. Töölised tulid loo- sungitega tänavalle. Hõivati Toompea loss ja vabastati vanglaist poliitvangid. Loodi uus valit- sus. Juuli keskel toimunud Riigivolikogu valimis- tel said Eesti Töötava Rahva Liidu kandidaadid absoluutse enamuse. 21. juulil 1940. aastal kuu- lutati Eesti nõukogude vabariigiks. 6. augustil võeti Eesti NSV vastu Nõukogude Liidu koos- seisu.

Nõukogude võimu taaskehtestamise momendist alates pööras Kommunistlik Partei suurt tähele-

panu noorsoo organiseerimisele. Partei Keskkomitee kinnitas kommunistlike noorte organiseerimiskeskuse eesotsas Erich Tarkpea ja Juliana Telmaniga, kes aktiivse revolutsioonilise tegevuse pärast olid aastaid vanglasis istunud. Partei kutsus noori üles astuma EKNÜ ridadesse. Juba 20. juulil moodustati Tallinnas kommunistlike noorte organisatsioon. Lühikese aja jooksul loodi komsomoliorganisatsioonid Tallinna suuremates ettevõtetes, Narvas, Tartus, Raplas, Kohtla-Järvel ja mujal. Kommunistlike noorte organisatsioonid loodi ka sõjaväes. Õppeaasta alguses hakkasid koolides tööle pioneerisalgad ja -rühmad. 18. septembril ilmus EKNÜ Keskkomitee häälkandja «Noorte Hääl» esimene number.

Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu ajaloos algas uus etapp. Koos kogu rahvaga, koos kommunistidega võidelda uue ühiskonnakorra täieliku võidu eest — see oli tuhandete noormeeste ja neidude sooviks.

18. oktoobril 1940 rahuldask ÜLKNÜ Keskkomitee büroo EKNÜ palve ja võttis ta vastu leninliku komsomoli ridadesse. Sellest päevast alates on eesti kommunistlike noorte saatus lahutamatult seotud leninliku komsomoliga.

Esimese nõukogude aasta jooksul võeti ELKNÜ-sse vastu üle 8000 noore. Kommunistlikud noored elasid täisverelist elu. Kui varem marksistliku kirjanduse lugemise eest ähvardas vanglakaristus, siis nüüd tegeldi avalikult mark-

sismi klassikute tundmaõppimisega. Arvukatel noorte koosolekutel vaieldi ägedalt uue elu korraldamise üle, õpiti populaarseid nõukogude laule. Laia ulatuse võttis töötava noorsoo isetegevus ja sport, sest töörahva võim andis selleks kõik võimalused. Komsomoliorganisatsioonide vahel käis võistlus «Noorte Hääle» parema levitamise eest. Esmakordselt oli kommunistlikel noortel võimalus avalikult tulla demonstratsioonidele. Ja neid korraldati rohkesti. Suure pidulikkusega toimus rahvusvahelise noorte päeva tähistamine.

1940.—1941. aasta kommunistlikel noortel tuli asuda uue elu ehitamisele nii linnas kui ka maal, nii vabrikus kui koolis. Kommunistlikel noortel tuli osa võtta ka niisuguste probleemide lahendamisest nagu maareform. Nõukogude võimu poolt läbiviidud maareformi tulemusena loodi riiklik maafond. 53 000 kehvikut, sulast ja osa keskmikke said sellest fondist üle 550 000 hektari maad. Külades asutati esimesi masinatraktorijaamu ja hobulaenutuspunkte. Nende loomisest võtsid kommunistlikud noored aktiivselt osa.

Loomulikult ei alistunud kukutatud ekspluataatorid vastupanuta nõukogude võimu korraldustele. Kapitalistid, kulakud ja endised kõrgemad riigiametnikud püüdsid saboteerida ja kahjustada seal, kus vähegi võimalik. Eriti terava iseloomu omandas klassivõitlus maal ja linnas sõja puhke-

des. Rahvavaenlased organiseerisid terroristlikke jõuke, kogusid relvi, et anda nõukogude võimule lööki selja tagant.

+

Kõel

KODUMAA VABADUSE EEST

22. juuni 1941. Raadio kandis igasse nõukogude kodusse teate fašistlike jõukude ootamatust kallaletungist meie kodumaale. Nagu Moskva, Leningradi, Minski ja Kiievi kommunistlikud noored, nii toimis neil päevil ka Eestimaa Leninlik Kommunistlik Noorsooühing. Vabatahtlikult rindele, kaitsma sotsialistlikku kodumaad — see sai neil päevil tuhandete kommunistlike noorte ja noorte südamekäsuks. Käis sõja teine päev. Narvas palus end rindele saata 100, Rakveres 60, Kohtla-Järvel 40, Kiviõlis 35, Tallinnas 200 kommunistlikku noort. «Noorte Hääl» tõi iga päev teateid kommunistlike noorte astumisest vabatahtlikena Punaarmeele. Nii otsustasid «Punase Krulli» kõik noored töölisel armeesse astuda, komsomolikomiteedes esitati kollektiivseid avaldusi kommunistlikelt noortelt.

Võitluseks saksa diversantide ning kohalike fašistide ja natsionalistide vastu, kes püüdsid Nõukogude tagalat nõrgestada, organiseeriti Eestis üle 20 hävituspataljoni.

Pataljonid moodustati vabatahtlikkuse alusel. Suur osa neis oli kommunistide kõrval kommu-

nistlikel noortel. Noorte astumine Nõukogude armeesse ja hävituspataljonidesse näitas, et eesti noored olid valmis kaitsma nõukogude võimu.

Hävituspataljonid võtsid vahetult osa esimestest lahingutest saksa sissetungijate vastu. Vapralt võitlesid Läänemaa, Harjumaa, Tartu, Tallinna ja Narva hävituspataljonid. Kommunistlikud noored — hävituspataljonide võitlejad — saatsid korda kangelastegusid. Paljud kommunistlikud noored langesid võitluses. Kogumikus «Võitluse radadel» jutustavad neist lahinguist osavõtjad kommunistlike noorte kangelaslikkusest ja surmapõlgusest esimestes Isamaasõja lahingutes. Tallinna töölispolgu võitleja, kommunistlik noor E. Loopere sai Tallinna all raskesti haavata. Kui seltsimehed tahtsid teda abistada, palus ta neid jätta talle rohkem laskemoona. Ta jäi katma taanduvaid seltsimehi ja langes kangelasena. Tallinna kaitselahinguis kandis kommunistlik noor Hilda Lehiste lahinguväljalt ära 25 haavatut. Tartu kommunistlik noor kuulipildur Karl Kangur kattis oma seltsimeeste taandumist ja sai raskesti haavata, kuid jätkas võitlust. Viimase granaadiga laskis ta õhku nii enda kui ka lähenevad vaenlased.

Eriti raskeist lahinguist tuli osa võtta Harjumaa ja Läänemaa kommunistlikel noortel. Läänemaa hävituspataljoni organiseerijate seas oli komсомoli maakonnakomitee sekretär Paul Soesoo.

Seda energilist noorte juhti teadsid ja hindasid paljud noored. Ta astus esimeste hulgas hävitus-pataljoni ridadesse. Tema eeskujule järgnesid kõik aktivistid ja paljud kommunistlikud noored. Võidelnud koos oma seltsimeestega Lihula, Haapsalu ja Rohuküla kaitsel, lõppes Paul Soesoo lahingutee Hiiumaal.

«Seltsimehed, see on meie viimane lahing. Ees on meri, taga vihatud vaenlane. Kuid kommunistlikud noored võitlevad viimse veretilgani.» Õelnud need sõnad, haaras Paul Soesoo vöölt granaadi, viskas selle oma jalgade ette. Koos vaenlastega, kes tahtsid teda vangki võtta, langes ka ta ise.

Eesti NSV territooriumi kaitsesid vaenlase vastu kõigi nõukogude rahvaste esindajad. Kustumatu kuulsusega on kaetud venelase Jevgeni Nikonovi kangelastegu. Jevgeni oli meremees, kommunistlik noor. Nagu teised laevastiklased ja piirivalvurid, võttis ka tema osa Tallinna kaitsmisest. Olles ühel luureretkel, langes ta raskesti haavatuna fašistide kätte. Nad piinasid teda metsikult ja põletasid ta elusalt. Jevgeni jäi ustavaks oma kodumaale. Alles pärast sõda said tema kangelasteo üksikasjad teatavaks ja talle anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus.

Sõja esimestel päevadel astus kaitselahinguisse ka Eesti territoriaalkorpus. Nendes lahingutes näitasid end vaprate võitlejatena kommunistlikud noored. Esimene eestlane, kellele anti Nõukogude

Liidu kangelase nimetus, oli Tallinnast pärinev kommunistlik noor, poliitjuhl asetäitja Arnold Meri. Lahingus Dno raudteejaama juures aitas Arnold Meri tagasi tõrjuda vaenlase rünnakuid. Kui lõppes laskemoon, läks Arnold Meri vabatahtlikult vaenlase tule all padruneid hankima. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 15. augustist 1941 anti Arnold Merele Nõukogude Liidu kangelase nimetus. Tema eeskuju innustas paljusid noori võitlejaid.

1942. aastal loodi 7. ja 249. eesti laskurdiviisi, samuti eesti tagavara laskurpolk. Kolm neljandikku kõigist evakueerunud kommunistlikest noortest oli armees. Ülejäänud, peamiselt tütarlapsed, töötasid rahvamajanduses. Partei- ja komsomoliorganisatsioonide kasvatustöö tulemusena suurenes eesti rahvuslikes väeosades kiiresti kommunistlike noorte arv. Eesti tagavarapolgu komsomoliorganisatsioon võttis aktiivselt osa rahaliste vahendite kogumisest riigikaitsefondi. 1944. aastaks koguti eesti väeosades mitu miljonit rubla, mille arvel saadi täiendavalt sõjatehnikat.

1942. aasta septembris ühendati kaks eesti diviisi Eesti Laskurkorpuseks. Korpuse poliitosaonna ülema abiks määrati Nõukogude Liidu kangelane Arnold Meri, kes oli sellel kohal kuni Isa- maasõja lõpuni.

Korpuse esimeseks suureks tuleprooviks olid lahingud Velikije Luki pärast. Esimeste seas,

keda autasustati Velikije Luki lahingus ülesnäidatud vaprust eest, oli kommunistlik noor Oskar Ahi.

Kaua ei õnnestunud roodul vallutada vaenlase dzotti. Siis aga roomas Ahi üksinda dzoti juurde ja sundis granaatidega vaenlase alistuma. Kangelaslikult võitlesid neis lahinguis paljud kommunistlikud noored. 1960. aastal avati selles iides vene linnas mälestusmärk Eesti Laskurkorpuse võitlejaile. See meenutab järeltulevatele põlvetele kangelasi, nende seas paljusid kommunistlike noori, kes andsid oma elu meie kodumaa vabaduse ja õnne eest.

Järgnesid Novosokolniki ja Neveli lahingud, kus eriti paistsid silma korpuse tankistid ja suur-tükiväelased. Eestlastele Heinrich Hindreusele ja Arnold Pappelile anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus vaprust eest Dnepri forsseerimisel.

1943. aasta suvel töötas mitmes oblasti töösusettevõttes üle 200 ELKNÜ liikme. Paljud kommunistlikud noored said neil päevil tuntuks oma tublide töösaavutustega. Nii näiteks paistis silma Omskis töötanud eesti kommunistlikest noortest tubli tööga Miralda Tust. Tšeljabinskis lõpetas teiste hulgas traktoristide kursused ka kommunistlik noor Tiiu Tuvike, kes hiljem traktoristina täitis oma tööülesandeid alati 130—150-protsendilisel. Volgogradi tehases töötas diiselmootorite kontrollijana Eugenie Teder.

Tšeljabinski oblastis moodustas kommunistlik noor Konkordia Vihrova noorte brigaadi teravilja veoks varumispunktidesse. Seejuures täitis ta ise tööülesandeid 160—170-protsendiliselt. Kaitsetöödel Uljanovski oblastis said tubli töö eest kiita eesti kommunistlikud noored Laine Leppik, Elsa Siller, Elmar Püss, Elsa Pank ja paljud teised. Nii aitasid tagalas töötavad eesti noored kindlustada võitu vihatud vaenlase üle.

Vaatamata erakordselt raskeile tingimustele fašistide poolt okupeeritud Eestis, jätkasid paljud kommunistlikud noored ka siin võitlust. Nii tegutses aktiivselt kommunistlike noorte põrandaalune organisatsioon Narvas 1941. aasta augustist kuni 1942. aasta maini. Selle organisatsiooni eesotsas oli algul Aleksander Kustov, pärast tema arettemist Aleksander Fjodorov, kelle mõrvamise järele oli kommunistlike noorte organisaatoriks Nikolai Kotšnev.

Fašistidel läks kodanlike natsionalistide abiga korda hävitada suurem osa põrandaalustest kommunistlikest noortest. Nii langesid alatute mõrtsukate käe läbi ELKNÜ Keskkomitee sekretärid Moorits Org, Oskar Cher, Vladimir Petrovõh, komsomoli Tallinna linnakomitee sekretär Viktor Piirsoo ja teised noorsoo parimad esindajad.

Paljud kommunistlikud noored võitlesid partisanisalkades. Tartu noored teavad palju oma organisatsioonikaaslasest, ülikooli komsomolikomitee sekretärist Edgar Maksast. Partisani-

staabi ülesandel tuli ta okupeeritud Eestisse, andis silt teateid vaenlase vägede paiknemisest, valmistas ette partisanide tugipunkte ja organiseeris vaenlase tagalasse saadetavate partisanide vastuvõtmist. Riskides enda ja oma lähedaste eluga, püüdis ta sidet luua partisanide ja tagalassejäänute vahel Tartu lähedal, Tallinnas, Verioral, Tapa lähedal ja Peipsi ääres. Lõpuks sattus ta gestaapo kätte ja hukati.

1944. aasta oli Nõukogude armee suure pealetungi aasta. Algasid lahingud Nõukogude Baltimaade vabastamiseks. Olles välja löödud suuremalt osalt Nõukogudemaa territooriumilt, püüdsid hitlerlased meelega klammerduda Baltimaade külge. Eesti Laskurkorpus oli Leningradi rinde vägede koosseisus ning tal tuli pidada raskeid lahinguid Narva ja Tartu pärast. Narva vabastati 26. juulil 1944. aastal. Nõukogude väed murdsid hitlerlaste vastupanu ka Emajõe joonel ja Tartu sai vabaks 25. augustil. Pärast Tallinna vabastamist 22. septembril jälitasid meie väed vaenlast juba saartel ja pidasid siin raskeid lahinguid Eesti saarte vabastamiseks. Saaremaa vabastamine nõudis meie sõjameestelt suurt vaprust ja ohvrimeelsust. Paljude seas, kes hukkusid Saaremaa kivisel pinnal, oli ka kommunistlik noor nooremseersant Herbert Kaleviste. Tema kommunistliku noore pileti hallid kaaned olid verest punaseks värvunud.

Ülesnäidatud vaprust eest Saaremaa vabasta-

misel anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus kommunistlikele noortele Albert Repsonile ja Nikolai Matjašinile.

Eesti Laskurkorpuse lahingutee lõppes Kuramaal. Ka nendes viimastes lahingutes tõendasid eesti kommunistlikud noored, et nad on väärilised kandma leninliku komsomoli liikme austavat nimetust. Kangelasena langes Kuramaal komsomoli kasvandik leitnant Jakob Kunder. Ta oli Joosep Laari järel teiseks eestlaseks, kes kordas Aleksander Matrossovi kangelastegu. Neile mõlemale anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus.

Nõukogude rahva Suur Isamaasõda hitlerliku Saksamaa vastu oli kogu nõukogude rahva ja eriti noorsoo kõigi jõudude prooviks. Eesti kommunistlikud noored täitsid auga oma kohuse kodumaa ees. Need, kes võitlejate ja vabastajatena sünnimaale tagasi jõudsid, asusid uue elu ehitajate esimestesse ridadesse.

KODUMAA NÜÜD KUTSUB MEID...

Rasked olid haavad, mis saksa okupandid löid Eestile. Lahingutegevuse ja fašistide hävitustöö tagajärjel olid paljud tehased ja vabrikud rusedeks muudetud. Varemeis seisid Narva, Otepää, Antsla jt. keskused. Tallinnas ja Tartus oli hävinud pool elamispinnast. Külvipind oli vähenenud poole võrra. Kogu kahju, mida okupandid vaba-

riigi majandusele tekitasid, ulatus 16 miljardi rublani. Fašistid hukkasid Eestis üle 125 000 kodaniku, tuhanded inimesed veeti Saksamaale sunnitöölaagrisse.

Pärast Eesti territooriumi vabastamist kerkis komsomoli ette vastutusrikas ülesanne: mobiliseerida noorsugu rahvamajanduse taastamisele ja Punaarmee abistamisele.

Lühikese ajaga suudeti 1944. aasta sügisel korraldada komsomoli juhtivate organite töö. Komsomoliorganisaatorid tulid valdadesse ja maakondadesse otse vabastajate kannul, aitasid organiseerida nõukogude organite, eriti valdade täitevkomiteede tööd, võtsid aktiivselt osa maa-reformi teostamisest.

Tööstusettevõtete kommunistlikud noored ja noored organiseerisid paljudes ettevõtetes noorte brigaade.

Kommunistlikud noored osutasid suurt abi majanduslik-poliitiliste kampaaniate läbiviimiseks maal. Nii võtsid 1945. aasta kevadel 92 valla kommunistlikud noored oma šefluse alla hobulaenutuspunktid. Sel ajal sai tuntuks Kavastu valla kommunistlike noorte algatus, kes külvasid vilja Punaarmee fondi. Ühe nädala jooksul oli selle algatuse järgijaid 17 vallas, kus noored külvasid Punaarmee fondi 84 ha vilja.

Kommunistlikud noored organiseerisid 1945. aasta sügisel 123 punavoori, mis vedasid üle 3110 tonni vilja.

1946. aastal toimus ELKNÜ II kongress, mis andis kommunistlikele noortele uusi tegevusjuhendeid.

Algas nõukogude rahva võitlus esimese sõja-järgse viisaastaku täitmise eest. Et Nõukogude Eesti tööstus ületas 1947. aastaks juba sõjaeelse taseme, selles oli omajagu teeneid ka kommunistlikel noortel. Nemad olid sageli sotsialistliku võistluse initsiaatoreiks. Ligi 200 noorte brigaadi võistles viie aasta plaani ennetähtaegse täitmise eest.

1947. aastal ehtasid Võrumaa kommunistlikud noored Leevaku elektrijaama, millele anti komsomoli nimetus. Aasta hiljem, ÜLKNÜ 30. aastapäevaks, lasksid nad käiku Vastse-Nursi elektri- jaama ja ehtasid Viitina elektrijaama. Komsomoli hoogtööna kerkis samuti Loksa elektrijaam.

Maareform puhus taas lõkkele terava klassi- võitluse maal. Kulakud püüdsid viljamüügikohustusest kõrvale hiilida, bandiidid terroriseerisid nõukogude aktiviste ja kehvikuid.

Nendel aastatel algasid komsomoli maakonnakomiteede istungid sageli leinaseisakutega, et mälestada klassivaenlase käe läbi langenud seltsimehi. Nii piinasid bandiidid surnuks Võrumaal Sõmerpalu valla komsorgi Heimi Rosse, tapsid Rõuge komsorgi Ölme Tederi, võitluses bandiitidega langes komsomoli maakonnakomitee instruktor, endine Laheda valla komsorg Hans Vall ja teised.

Komsomolorganisatsioonid abistasid sulaseid ja kehvikuid võitluses kulakute vastu. Komsomol suunas vastrajatud hobulaenutuspunktidesse, ühistutesse ja mujale tööle üle 1100 noore sulase.

Komsomoliorganisatsioonide aktiivne töö linnades ja maal tõstis komsomoliorganisatsiooni autoriteeti noorte silmis. 1948. aastal kuulus komсомoli 20 000, 1949. aastal 24 500, 1951. aastal 48 600 ja 1952. aastal üle 60 000 noormehe ja neiu.

1949. aastal toimus ELKNÜ IV kongress. Sel ajal oli hoogsalt käimas põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine. Seepärast seadis kongress üheks kõige tähtsamaks ülesandeks edaspidises töös abi osutamise parteiorganisatsioonidele kolhoosikorra kindlustamisel. Juba 1948. aastal organiseerisid kommunistlikud noored 31 kolhoosi, 12 kommunistlikku noort töötas kolhooside esimeestena, 23 kommunistlikku noort oli kolhooside loomise initsiatiivgruppide juhtideks.

Komsomoliorganisatsioonide selgitustöö tulemusena võttis 90 protsenti noortest töölistest osa sotsialistlikust võitlusest. Ligi 12 000 kommunistlikku noort ja noort olid eesrindlased, üle 5000 noore täitis ennetähtaegselt viie aasta plaani. Kommunistlikud noored hakkasid sihikindlamalt levitama eesrindlikke kogemusi, võtsid enda peale uute keeruliste ülesannete täitmise tööstuses. Nii alustasid kombinaadi «Kreenholmi Manufaktuur» kommunistlikud noored võitlust praa-

gita töötamise eest. 1950. — 1951. aasta jooksul anti 70-le kommunistlike noorte ja noorte brigadile eeskujuliku kvaliteedi brigaadi nimetus. Palju häid algatusi tegid ka tehase «Volta», Tallinna Vineeri- ja Mööblivabriku, 6. ja 10. kaevanduse jt. komsomoliorganisatsioonid.

Uut hoogu vabariigi komsomoliorganisatsioonide tööle andis ÜLKNÜ XII kongress, mis toimus 1954. aastal. Vabariigi komsomoliorganisatsioon hakkas osa võtma üleliiduliste komsomoli võitlusülesannete täitmisest. Suure vaimustusega võtsid vabariigi noored vastu partei otsuse uudis- ja jäätmaade ülesharimisest. Komsomolikomiteesse saabus sadu avaldusi noortelt, kes palusid end saata ehitustöödele ja uutesse sovhoosidesse. 1200 parimat noort, kelle komsomoliorganisatsioonid mitme tuhande sooviavaldaja seast välja valisid, suundusid esimeste ešelonidega uudismaid vallutama. Koos tuhandete noorte patriootidega vennasvabariikidest võitlesid nad uue suure viljasalve loomise eest meie maal. Komsomoli saadikud harisid üles erakordselt lühikese aja jooksul 36 miljonit hektarit uudis- ja jäätmaid. Sellesse suurepärasesse võitu, mille eest ÜLKNÜ-d autasustati Lenini ordeniga, andsid oma osa ka Eesti komsomoliorganisatsiooni parimad esindajad.

1956. aasta alguses toimus NLKP XX kongress, mis kujunes suureks poliitiliseks sündmuseks meie kodumaa elus. Isikukultuse julge paljastamine partei poolt ja leninlike printsiipide

taastamine oli erakordselt suure tähtsusega kommunistliku noorsooüingu edaspidisele tegevusele.

1956.—1957. aasta jooksul võeti partei juhtnõõride kohaselt vastu palju tähtsaid otsuseid komsomoliorganisatsioonide töömeetodite muutmiseks, võitluseks kantseleilik-bürokraatlike töövormide vastu, komsomoliorganisatsioonide initsiatiivi tõstmiseks. Laiendati tunduvalt kohalike komsomoliorganisatsioonide, samuti rajooni- ja linnakomiteede ning vabariikide keskkomiteede õigusi. Õppeasutuste ja tööstusettevõtete suurematele komsomoliorganisatsioonidele anti rajoonikomiteede õigused uute liikmete vastuvõtmisel, soovitude andmisel Kommunistlikku Parteisse astumiseks ja teiste organisatsiooniliste küsimuste lahendamisel. Vähendati tunduvalt komsomolitöötajate arvu algorganisatsioonides, mis omakorda oli tähtsaks sammuks isetegevuslike aluste kindlustamisel komsomoliorganisatsioonide töös. Eriti suurt rõhku hakati panema noorte poliitiliste teadmiste tõstmisele.

Kõik need abinõud, mis viidi läbi partei juhtnõõride kohaselt, andsid end peatselt tunda praktilises töös. Komsomoliaktivistidel ja -töötajatel jäi nüüd rohkem aega ja võimalusi praktiliseks organiseerimistööks noorte hulgas.

Partei usaldas komsomolile paljude suurte rahvamajanduslike ülesannete täitmise. Nii pöördu- sid NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu kommunistlike noorte, kõigi nõukogude

noormeeste ja neidude poole üleskutsega suunata 400 000—500 000 noort tööstusobjektide ehitamisele meie kodumaa põhja- ja idapiirkondades, samuti Donbassi kaevanduste rajamisele. Ja jälle, nii nagu uudismaade ülesharimise ajal, muutusid komsomolikomiteed staapideks, kuhu hommikust õhtuni ei lakanud noorte vool. Üle 1000 meie vabariigi kommunistliku noore ja noore sõitis komsomoli lähetuskirjadega Donbassi uute kaevanduste rajamisele. Komsomoli saadikud õigustasid partei ja nõukogude rahva usaldust. Uued Donbassi kaevandused hakkasid ennetähtaegselt sütt andma, mille eest Ukraina Kommunistlikku Noorsooühingut autasustati Lenini ordeniga.

Komsomoliorganisatsioonid hakkasid senisest konkreetsemalt tegelema töölis- ja maanoorte mobiliseerimisega kõige tähtsamate rahvamajanduslike ülesannete täitmisele. Töölis- ja maanoorte seas arenes hoogsalt sotsialistlik võistlus. Noored, kes täitsid oma kohustused, valiti delegaatideks noorte tootmistöö eesrindlaste vabariiklikele kokkutulekutele.

1957. aastal säävutasid oma töös väljapaistvaid tulemusi vabariigi põllumajanduse alal töötajad. Suure organiseerimistöö maanoorte kaasatõmbamiseks põllumajanduse ees seisvate ülesannete lahendamisele tegid komsomoliorganisatsioonid. Konkreetsed võitlustingimused osavõtu õiguse eest rajoonide ja vabariigi maanoorte kokkutulekuist tõid tööle põllumajandusse palju noori kätetpaare.

Osavõtt kokkutulekuist kujunes suureks stiimuliks maanoorte töös. Ainuüksi 1957. aastal autasustati hinnaliste kingitustega rajoonide kokkutulekuil üle 900 noore põllumajanduse alal töötaja. Kui 1956. aastal võttis maanoorte sotsialistlikust võistlusest osa 5500 maanoort, siis 1957. aastal oli neid juba üle 10 000. Kahe aasta jooksul suunati komsomoliorganisatsioonide abiga loomakasvatusele üle 700 noore; tööle põllumajandusse tuli täiendavalt kokku üle 3000 noore. Ligi 300 maanoort autasustati ordenite ja medalitega. Komsomoli kasvandikule, Tapa rajooni «Kaardiväelase» kolhoosi lüpsjale Leida Vinklile anti sotsialistliku töö kangelase nimetus.

On iseloomulik, et komsomoliorganisatsioonide tegevuses omandas pärast XX kongressi otsustava koha töökasvatus. Noorte põllumajanduse ja tööstuse eesrindlaste, nende töökogemuste ja eeskujuliku töösse suhtumise propageerimine sai komsomoliorganisatsioonide tähtsaks ülesandeks. Uno Sakjase, Leo Rauni, Eeni Metso, Marju Rüitbergi, Helle Uuvitsa ja kümnete teiste noorte eesrindlaste nimesid tunti kõigis vabariigi komsomoliorganisatsioonides, nende eeskujuliku propageeriti noorteõhtutel ja muudel üritustel.

Suureks sündmuseks vabariigi noorte elus oli 1957. aastal toimunud I Eesti NSV noorsoo- ja üliõpilaste festival, samuti osavõtt VI ülemaailmsest noorsoofestivalist. Festivaliks valmistuti kaua ja põhjalikult. Kahe aasta jooksul toimus arvukalt

noorteõhtuid, loodi noorte koore, ansambleid ja tantsukollektiive. Paljudes rajoonides ja linnades loodi oma festivali-laulud, viidi läbi kirjandusliku loomingu ülevaatus. Üle 8000 noore isetegevuslase võttis osa mitmesugustest konkurssidest. Festivali delegatsioonide koosseisus sõitsid Tallinna parimad tööstus- ja kolhoosinoored. Eesti noorte delegatsioon võitis üleliidulistel kunstilistel konkurssidel 17 kuld-, 6 hõbe- ja 4 pronksmedaliit. Tartu üliõpilasmeeskoor, noorte estraadiansambel. Riikliku Akadeemilise Meeskoori vokaalansambel ja Tartu Riikliku Ülikooli rahvakunstiansambel tulid VI ülemaailmse noorsoofestivali laureaateks.

1958. aasta aprillis oli kõigi meie kommunistlike noorte tähelepanu suunatud Moskvale, kus toimus ÜLKNÜ XIII kongress. Erakordse tähtsusega oli Nikita Sergejevitš Hruštšovi esinemine. Partei seadis komsomoli ette laialdase, kaasaja tingimustele vastava noorsoo kommunistliku kasvatuse programmi. Nimelt siin, komsomoli kongressil, püstitas seltsimees Hruštšov ülesande meie kooli- ja haridussüsteemi ümberkorraldamiseks. Siin, komsomoli kongressil, selgitas seltsimees Hruštšov noortele, mida tähendab elada ja töötada kommunistlikult.

«Komsomol peab järjest rohkem ja rohkem muutuma niisuguseks organisatsiooniks, kes kasvataks noorsoos oskust elada kommunistlikus ühiskonnas ja juhtida selle ühiskonna asju,» need

seltsimees Hruštšovi sõnad said meie organisatsiooni töö juhtmõtteks.

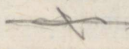
Kogu meie maa noorsugu valmistus suureks tähtpäevaks, ÜLKNÜ 40. aastapäevaks. Üle maa arenes laialdane noorte liikumine aastapäeva tähistamiseks uute töövõitudega.

Ka vabariigi kommunistlikud noored ja noored asusid töövalvele komsomoli juubeli auks. Võistluse algatajate seas olid Kohtla-Järve noored kaevurid, kelle eeskujule järgnesid 26 noorte kaevurite brigaadi. Kaks tonni üleplaaniist põlevkivi kaevuri kohta vahetuses — niisugune oli noorte kohustus. Donetsi kaevurile, sotsialistliku töö kangelasele Nikolai Mamaile leidus väärikaid võistlejaid. Vassili Zeljabini, Jaan Jürisalu ja Bernhard Ambuse brigaadid olid võistluses edukaimad. Noorte ühise töö viljana toodi maa peale üle 400 000 tonni «pruuni kulda».

Komsomol on meie maal enam kui 200 suurima keemiaettevõtte ehitamise ja rekonstrueerimise šefiks. Kohtla-Järve keemiasehhide ehitamisel saavutati kokkuhoidu ühe miljoni rubla ulatuses. Maardu Keemiakombinaadi noored andsid komsomoli «kokkuhoiulaekasse» ligi pool miljonit rubla ning üleplaaniist toodangut rohkem kui miljoni rubla eest.

ÜLKNÜ 40. aastapäevale pühendatud aktustel ja miitingutel vaatasid noored filme komsomoli kangelaslikust võitlusteest, kohtusid vanade kommunistidega, kes omal ajal panid aluse komsomoli

võitlus- ja töötraditsioonidele. Kuid juba siis, neil pidulikel päevadel, kõitis kõigi tähelepanu lähenev NLKP XXI kongress. Grandioosne seitseaastak kutsus noori vallutama uusi kõrgusi. Nõukogude teadlaste suured saavutused kosmose uurimisel tiivustasid meie noore põlvkonna kõige julgemaid unistusi. Meie noored teavad, et nõukogude korra tingimustes nende unistused täituvad.

 suuri

MEIE EHITAME KOMMUNISMI

Pärast komsomoli kasvandike Juri Gagarini ja German Titovi kuulsaid kosmoselende on kombeks kõiki teisi elunähtusi võrrelda kosmoselendude, raketiväljakute, kaaluta oleku ja muude kosmiliste terminitega.

Niisiis võiks võrrelda kommunismi ehitamise programmi ülivõimsa raketiga, millel lendavad julgeimad, vapraimad ja töökaimad inimesed. Milline on siis meie vabariigis see stardiväljak, millelt väljub kommunismi raket?

Nõukogude võimu aastate jooksul on meil tööstustoodangu kogumaht kasvanud 11-kordseks. See tähendab seda, et endine kapitalistlike riikide agaarne ripats on muutunud tööstusmaaks. Meie tööstuse toodangut eksporditakse praegu enam kui 40-sse välisriiki, sealhulgas Inglismaale, Prantsusmaale, Rootsi, Indiasse, Ladina-Ameerika maa-
desse ja mujale.

1940. aastal oli Eesti põllumajanduses ainult

1790 traktorit. Mehhanismes asendas kulaklikes majapidamistes odav tööjõud, kuna maal oli 65 000 maata sulast ja 150 000 popsikohta. Praegu on ENSV põllumajanduses üle 8000 traktori, 1750 kombaini, 5600 veoautot ja palju muud tehnikat. Põllumajanduses kasutatakse praegu elektrienergiat 120 korda rohkem kui kodanlikul ajal. Kõik see on maanoorte töö kergemaks ja viljakamaks muutnud, maal on tekkinud uued elukutsed.

Nõukogude Eestis on iga 10 000 elaniku kohta 111 üliõpilast, see on üle 3 korra rohkem kui kodanlikus Eestis. Juhtivates kapitalistlikes maades on need arvud vastavalt Ameerika Ühendriikides — 81, Prantsusmaal — 37, Saksa Föderatiivses Vabariigis — 27 jne.

On võimatu mitte tunda uhkust nende arvude üle. Need kõnelevad meie suurepärasest võitusest. Milline kapitalistlik maa võib end meiega võrrelda?

Suurepärase mälestusmärgina meie aja kommunistlikele noortele jäävad aegadeks püsima komsomoli löökehitused — Balti Soojuselektrijaam ja tsemenditehas «Punane Kunda». Nende ehituste rajamine on kogu vabariigi komsomoliperele südamelähedane asi. Kõrvuti ehitajatega on maanoored, linnade tööstusettevõtete noored, Tartu ja Tallinna üliõpilased ladunud kive nende seitse-aastaku hiiglaste müüridesse. Komsomoli ehitused on kujunenud paljude uute algatuste sünnikohaks.

Nii võtsid Balti Soojuselektrijaama kommunistlikud noored oma šefluse alla keevitustööd. Nende algatusel sündisid selles väga tähtsas töölõigus uued meetodid.

Võistluses NLKP XXII kongressi väarika tähistamise eest saavutasid nende objektide ehitajad uusi võite. Ennetähtaegselt anti käiku Balti Soojuselektrijaama 4. ja 5. turbogeneraator ning «Punase Kunda» teine ahi. Elektriijaama ehitajad on valmis jaama eksploatatsiooni andma üks aasta enne tähtaega.

«Seitse viiega!» — selle Leningradi kommunistlike noorte üleskutse võtsid vastu ka meie vabariigi kommunistlikud noored ja noored. Tööviljakuse tõstmise ja tootmises peituvate sisemiste reservide leidmine on tähtsamaid ülesandeid, millega tegeleb praegu komsomol. Vabariigis on üle 6000 noore ratsionaliseerija, kelle ettepanekud annavad suurt säästu.

Kongressieelse võistluse käigus andsid noored põlevkivikaevurid 80 000 tonni põlevkivi üle plaani. Vabariigi kommunistlike noorte seas on populaarne Lenini-nimelise Kohtla-Järve Põlevkivikombinaadi Gennadi Gladõševi brigaadi algatus, kus noored koostöös insener-tehniliste töötajatega viisid läbi tööprotsesside mehhaniseerimise ja automatiseerimise.

1960. aastal võtsid vabariigi põllumajanduse töötajad kohustuse müüa riigile 100 000 tonni liha ja 550 000 tonni piima. Võitlus selle kohus-

tuse täitmise eest oli ka põllumajanduses töötavate noorte tähtsaks ülesandeks oma kodumaa ees. Kommunistlik noor, Habaja sovhoosi lüpsja Leili Pekk oli meie vabariigis esimene, kes algatas liikumise tööviljakuse tõstmise ja toodangu omahinna alandamise eest loomakasvatuses. Tema eeskujule on järgnenud sajad noored.

Noorte võistluses olid parimad: Rudolf Pälsoni nimelise sovhoosi noor lüpsja Ljudmilla Ptjuškina, Rapla rajooni «Tee Kommunismile» lüpsja Virve Lääne ja Kodila sovhoosi Richarda Onno kommunistlike noorte lüpsjate brigaad. Häid tulemusi saavutasid oma töös ka Kodila sovhoosi noor seatalitaja Helgi Altmets ja Iisaku sovhoosi vasikatalitaja Anna Lätt.

Sajad kommunistlikud noored on tuntud suurte saakide meistrid ja eesrindlikud loomakasvatajad. Maanoorte sotsialistliku võistluse suurt populaarsust näitab see, et järjest rohkem noori võtab sellest osa. Praegu on haaratud võistlusega üle 16 000 põllumajanduses töötava noore.

Noored mehhanisaatorid kasvatasid maisi 26 000 hektaril, saades hea saagi. Vabariigi noored maisikasvatajad võitsid üleliidulises võistluses oma tsoonis esikoha. Komsomol on ka väärtuslike söödakultuuride — suhkrupeedi ja söödaõa kasvatamise šefiks.

NLKP XXII kongressi eel hoogustus vabariigi noorte seas patriootlik liikumine, mille eesmärgiks oli tähistada heade tegude ja tubli tööga

kommunismiehitajate foorumit. Tähistada kongressi kommunistlikult! — selline oli kõigi noorte tegude mõte. ELKNÜ Keskkomitee pleenumil, mis toimus kuus päeva enne partei kongressi avamist, anti enam kui kolmekümnele noorte brigaadile, jaoskonnale, pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonile NLKP XXII kongressi nimetus. Nendeks olid Valentina Kii brigaad «Voltast», Vaike Kuresalu lüpsjate brigaad Oidermaa sovhoosist, Vändra Keskkooli komsomoliorganisatsioon, Kaarepere 8-klassilise Kooli pioneerimalev jne.

Suur ja tähtis on osa, mida meie noored etendavad kommunismi ehitamises. Kõige tähtsam on aga see, et just võitlus kommunismi eest, ühine töö tööliste ja kolhoosnikutega on kujunenud meie põlvkonnale kommunistliku kasvatuse kooliks. Töös rahva hüvanguks karastub meie uus põlvkond, keda iseloomustab kõrge ideelisus, ühiskondlik aktiivsus ja ustavus kommunismi üritusele. Suurepäraseks näiteks sellest on kommunistliku töö brigaadid. Selle meie ajastu suurepärase liikumisega on haaratud üle 60 000 noore töötuses, põllumajanduses, ehitustegevuses ja transpordis. Üks esimesi Gaganova eeskujule järgijaid on komsomoli kasvandik meistriabi Leonhard Kronk «Kreenholmi Manufaktuurist». Leonhard Kronkile anti üleliidulisel kommunistliku töö brigaadide ja lööklaste nõupidamisel sotsialistliku töö kangelase nimetus.

Kuid uued inimesed, inimesed kommunismi ajastu näojoontega ei kasva ainult tööpingi taga. Möödunud aastal said üle vabariigi tuntuks Tamm-salu Keskkooli lõpetajad. Nad läksid ühiselt, terve klassiga tööle Väike-Maarja rajooni «Uue Elu» kolhoosi. Eilsed õpilased on täna kolhoositootmises peremehed. Maie Meriloost, kooli komsomolikomitee sekretärist, on aga saanud vabariigi suurima kolhoosi komsomoliorganisatsiooni sekretär.

Komsomol on alati võidelnud vana ja iganenu vastu, algatanud ja toetanud uut. Noorsoo kasvata-mise protsess on keeruline ja mitmekülgne, ta nõuab komsomoliorganisatsioonidelt suurt tähelepanu ja loomingulist suhtumist oma töösse. Komsomoli initsiatiivil on vabariigis läbi viidud noorsoofestival, rahvaste sõpruse nädalad, kindlalt on elus juurdunud uus nõukogulik traditsioon — «suvepäevad», toimuvad pioneeride ja kommunistlike noorte kokkutulekud, töötavad ühiskondlike elukutsete koolid.

Aasta aastalt on tihenened meie organisatsiooni sidemed laiade noorte hulkadega. Praegu kuulub vabariigi komsomoliorganisatsiooni ridadesse juba üle 80 000 noormehe ja neiu. Eriti kiirelt on meie organisatsioon kasvanud viimaste aastate jooksul. ELKNÜ X ja XI kongressi vahelisel perioodil astus ÜLKNÜ ridadesse üle 25 000 noore, neist 4000 NLKP XXII kongressi päevil.

Palju on jõutud teha ajalooliselt lühikese aja jooksul. Kuid me tahame näha oma maad veel jõu-

kamana ja kaunimana. Meie põlvkonnale on saanud osaks suur õnn ehitada kommunistlikku ühiskonda ja ka elada selles ühiskonnas.

Partei XXII kongressi poolt vastuvõetud NLKP uues programmis on kavandatud kommunismi ehitamise ülesannete lahendamise etapid. 20 aasta pärast on meie maa ilme tundmatuseni muutunud. Kommunistlik ühiskond NSV Liidus on siis põhiliselt üles ehitatud.

Kommunismi ideaalide eest on võidelnud mitmete inimpõlvade parimad esindajad. Kommunismi eest võitlesid ka 20-ndate ja 30-ndate aastate kommunistlikud noored, surematud kangelased Suures Isamaasõjas. Seepärast peab igaüks, kelle kätte usaldatakse kommunistliku noore pilet, pühaks pidama meie organisatsiooni kuulsusrikkaid traditsioone.

SISUKORD

Nemad võitlesid nõukogude võimu eest	5
Kodumaa vabaduse eest	20
Kodumaa nüüd kutsub meid	27
Meie ehitame kommunismi	37

Халлик Клара Семеновна
ВЗГЛЯД НА ПРОИДЕННЫЙ ПУТЬ
На эстонском языке
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

•
Toimetaja H. Seping
Kunstiline toimetaja E. Palmiste
Tehniline toimetaja K. Einberg
Korrektorid L. Rosin ja A. Kiho

Ladumisele antud 12. I 1962. Trükkimisele antud 19. I 1962.
Paber 60×90, 1/32. Trükipoognaid 1,625. Arvutuspoognaid 1,36.
Trükiarv 4000. MB-00624. Tellimise nr. 150.
Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk tn. 40/42.

Hind 2 kop.

2 kop.

A-24346

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00358345 9